

1. *Малярєнко І.В.* к.н. у фізичному вихованні і спорті, доцент. Херсонський державний університет, Херсон, Україна
2. *Кострікова К.С.* Аспірант. Херсонський державний університет, Херсон, Україна.

ОЛІМПІЙСЬКІ ЦІННОСТІ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті Малярєнко І.В., Кострікової К.С. «Олімпійські цінності у формуванні соціально-громадянських компетентностей школярів нової української школи» окреслено компетентнісний підхід у освіті, формування ключових компетентностей людини які є перспективним напрямком в науці і практиці освіти.

Державний стандарт початкової освіти ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів, що відповідає сучасним вимогам суспільства. Актуальними завданнями є опанування ключових компетентностей, що передбачає особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток учнів. Життєві компетентності учнів формуються на основі міжпредметних зв'язків та є інтегрованим результатом предметних і міжпредметних компетентностей. Феномен олімпізму і його активна реалізація в олімпійській і спортивній культурі робить значний вплив на процес формування свідомості особистості.

Розглянуто освітній процес школяра як простір для впровадження олімпійської освіти, визначено вплив олімпійської освіти на формування свідомого ставлення до фізичної культури і спорту.

Ключові слова: *компетентності нова українська школа, сучасні школярі, освітній процес, олімпізм, олімпійська освіта*

В статье Маляренко И.В., Костриковой К.С. «Олимпийские ценности в формировании социально-гражданских компетенций школьников новой украинской школы» обозначены компетентностный подход в образовании, формирование ключевых компетентностей человека которые являются перспективным направлением в науке и практике образования.

Государственный стандарт начального образования основывается на принципах личностно ориентированного и компетентностного подходов, соответствует современным требованиям общества. Актуальными задачами являются освоение ключевых компетентностей, предусматривает личностно-социальный и интеллектуальное развитие учащихся. Жизненные компетентности учащихся формируются на основе межпредметных связей и является интегрированным результатом предметных и межпредметных компетенций. Феномен олимпизма и его активная реализация в олимпийской и спортивной культуре оказывает значительное влияние на процесс формирования сознания личности.

Рассмотрены образовательный процесс школьника как пространство для внедрения олимпийского образования, определению влияния олимпийского образования на формирование сознательного отношения к физической культуры и спорта.

Ключевые слова: *современные школьники, компетентности, компетентность, новая украинская школа, образовательный процесс*

In article Malyarenko Irina, Kostrikova Katerina "Olympic values in formation of social and civil competences of schoolchildren of the new Ukrainian school" outlines the competence approach in education, formation of key competencies of the person who are a promising direction in science and practice of education.

The state standard of primary education is based on the principles of personally oriented and competent approaches that meet the modern requirements of society. Actual tasks are the mastering of key competencies, which involves the person-social and intellectual development of students. Students' vital competences are formed based on interdisciplinary connections and are an integrated result of subject and interpersonal competencies. The phenomenon of Olympism and its active implementation in the Olympic and sports culture has a significant influence on the process of formation of consciousness of the individual.

The educational process of the student as a space for the implementation of Olympic education is determined, and the influence of the Olympic education on the formation of a conscious attitude towards physical culture and sport is determined.

Keywords: *modern pupils, competence, competence, new Ukrainian school, educational process*

Вступ. Зміни в характері освіти для кінця ХХ - початку ХХІ століття полягають в його спрямованості, цілях, змісті, які все більш явно орієнтують його на «вільний розвиток людини», на творчу ініціативу, самостійність учнів, конкурентоспроможність, мобільність майбутніх фахівців [11].

У зв'язку з цим все більш актуальним стає компетентнісний підхід у освіті, формування ключових компетентностей людини є перспективним напрямком в науці і практиці освіти [11].

Питання про ключові компетентності є сьогодні предметом обговорення в усьому світі. Особливо **актуальна** ця проблема звучить зараз у зв'язку з модернізацією української освіти.

Введення компетентностей в нормативну і практичну складову освіти дозволяє вирішувати проблему, типову для української школи, коли учні можуть добре опанувати набір теоретичних знань, але відчують значні

труднощі в діяльності, що вимагає використання цих знань для вирішення конкретних життєвих завдань або проблемних ситуацій та потребує не стандартного підходу [1,5,6].

Мета статті – дослідити доцільність олімпійської освіти у формуванні соціально-громадських компетентностей школярів нової української школи.

Методи дослідження. Під час дослідження використовувались наступні методи: *теоретичні* (аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження; узагальнення теоретичних та емпіричних даних); *емпіричні* (педагогічне спостереження); дослідження (метод семантичного диференціалу).

Дискусія. Обговорення результатів. Наприкінці ХХ ст. почали відбуватися докорінні зміни в парадигмі й методології освіти, передумови й окремі елементи яких склалися протягом усього століття. В умовах реформування освіти значна роль приділяється вихованню особистості, здатної до самореалізації, самовизначення, самоусвідомлення у реаліях сучасного життя [4].

Спрямованість системи освіти на засвоєння системи знань, яка була традиційною й виправданою ще декілька десятиліть тому, вже не відповідає сучасному соціальному замовленню, яке вимагає виховання самостійних, ініціативних і відповідальних членів суспільства, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань [4].

Якщо брати до уваги оцінку якості освіти громадськості, то за результатом опитування, проведеного у 2011 р. Інститутом Горшеніна, тільки 14 % українців задоволені освітою, яку надає вітчизняна середня школа [1].

З огляду на те, що за експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх,

працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями, але українська школа не готує до цього [2]. Майбутнім поколінням українців держава має запропонувати школу, яка буде для них сучасною [3].

Державний стандарт початкової освіти ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів, що відповідає сучасним вимогам суспільства. Актуальними завданнями є опанування ключових компетентностей, що передбачає особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток учнів. Життєві компетентності учнів формуються на основі міжпредметних зв'язків та є інтегрованим результатом предметних і міжпредметних компетенцій [6].

В останній час у багатьох нормативних документах про освіту йдеться про запровадження компетентнісного підходу до навчання. Основними поняттями цього підходу є дефініція компетентності. У педагогічній науковій літературі ще не повністю обґрунтовано розуміння цієї дефініції. Кожен із науковців, Пометун О.І., Гриневич Л., Сергієнко Н.Ф. на власному чисто інтуїтивному рівні визначають сутність дефініції компетентність, саме тому має місце таке велике розмаїття її тлумачення, які дуже часто суперечать одне одному [7,8].

Найближча сутність дефініції компетентності, на нашу думку, дає Хуторський А.В., який вважає, що компетентність – оволодіння, володіння учня відповідною компетенцією, що включає його особистісне ставлення до неї та предмета діяльності [8].

Один із компонентів нової української освіти (НУШ) включає формування компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві [6].

Якщо говорити про основні життєві компетентності [12] для навчання впродовж життя, ми бачимо, що вони зазнали істотних змін у порівнянні з 2006 роком згідно оновленої редакції - рекомендація

2018/0008 (NLE) Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 17 січня 2018 року (Таблиця 1)

Таблиця 1

Перелік і назви компетентностей, порівняно з попередньою редакцією

2006 рік	2018 рік
Спілкування рідною мовою (Communication in the mother tongue)	Грамотність (Literacy competence)
Спілкування іноземними мовами (Communication in foreign languages)	Мовна компетентність (Languages competence)
Математична компетентність та основні компетентності у природничих і точних науках (Mathematical competence and basic competences in science and technology)	Математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering)
Цифрова компетентність (Digital competence)	Цифрова компетентність (Digital competence)
Навчання вчитись (Learning to learn)	Особиста, соціальна та навчальна компетентність (Personal, social and learning competence)
Соціальна і громадянська компетентність (Social and civic competences)	Громадянська компетентність (Civic competence)
Почуття ініціативності та взаємодії (Sense of initiative and entrepreneurship)	Підприємницька компетентність (Entrepreneurship competence)
Культурна впевненість і самовираження (Cultural awareness and expression)	Компетентність культурної обізнаності та самовираження (Cultural awareness and expression competence)

Концепція НУШ [1,6] включає в себе 10 основних компетентностей, які будуть формувати гармонійно розвинену особистість:

1. Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами
2. Основні компетентності у природничих науках і технологіях.
3. Інформаційно-цифрова компетентність
4. Уміння вчитися впродовж життя.
5. Спілкування іноземними мовами.
6. Математична компетентність.
7. Ініціативність і підприємливість.
8. Обізнаність та самовираження у сфері культури.
9. Екологічна грамотність і здорове життя.
10. Соціальна та громадянська компетентності. Усі форми

поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, в сім'ї, на роботі. Уміння працювати з іншими на

результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів. [1,6].

Сучасне суспільство має багатшаровий вплив на формування соціальної значущості особистості різноманітними формами цінностей. На наш погляд однією з таких форм виступає Олімпійська освіта, аналіз змісту, принципів, засобів якої дозволяє зробити висновок, що вони мають певний зв'язок між Олімпійською хартією та соціально-громадянськими компетентностями нової української школи.

П'єр де Кубертен вважає, що одними з фундаментальних принципів Олімпійської Хартії, є олімпізм, який являє собою філософію життя, що звеличує та об'єднує в гармонійне ціле якості тіла, волі та розуму. Поєднуючи спорт з культурою та освітою, олімпізм намагається створити спосіб життя, який базується на радості від зусилля, освітній цінності доброго прикладу, соціальній відповідальності та повазі до універсальних фундаментальних етичних принципів [10].

Провідні фахівці в області олімпійської освіти та олімпізму, такі як В.М. Єрмолова, Н. В. Москаленко, С. Ф. Матвєєва, О. А. Томенко дійшли висновку, що мета олімпізму полягає в тому, щоб поставити спорт на служіння гармонійному розвитку людини з наміром підтримати встановлення мирного суспільства, яке зацікавлене в збереженні людської гідності [10].

Однією із ключових позицій Олімпійської хартії зазначено, що олімпізм, має ту інтегруючу силу, яка збагачує не лише процеси фізичного виховання й спортивної підготовки. Цінності олімпійської культури засвоюються й через систему освіти і виховання учнівської молоді. Побудована на гуманістичних ідеалах, вона дає в руки педагогів ефективні засоби впливу на соціально-психологічні якості дітей, моральні й ціннісні орієнтації, установки, мотиви не тільки спортивної діяльності, а й формування людей, які володіють високою культурою, освіченістю, розвиненим інтелектом, готові творчо діяти в соціумі [10].

Саме соціальні та громадянські компетентності нової української школи формують комунікаційні, соціально-активні та інші моральні якості особистості дитини, які є однією з важливих ланок у принципах олімпійської освіти та олімпізму.

Результати дослідження. Основною метою дослідження було визначення доцільності та ефективності інтеграції олімпійської освіти в освітній процес школярів.

У дослідженні взяли участь школярі двох шкіл : експериментальна група - Казачелагерської ЗОШ I-III ступенів у кількості 36 осіб (15 дівчат та 21 хлопець, з них 9 займаються у спортивних секціях) та контрольна група ЗОШ № 41 I-III ступенів Херсонської міської ради у кількості 33 осіб (16 дівчат та 15 хлопців, з них 6 займаються у спортивних секціях). Також, слід зазначити, що вчителі фізичної культури, які брали участь у дослідженні, мають великий досвід викладання, а також постійно кваліфікують себе не тільки в області педагогіки та фізичної культури, а й активно приймають участь у заходах олімпійської освіти.

Вік школярів, що брали участь у дослідженні становить від 10 до 13 років. Цей період нами було обрано не випадково, оскільки окрім сформованої особистості, особливостей поведінки та стилів спілкування, характеризується сталістю певних стереотипів.

Для здійснення поставленої мети нами було проведено олімпійський урок з провідними спортсменами Херсонщини, після якого дітям було запропоновано заповнити опитувальник особистісного семантичного диференціалу.

Процедура проведення дослідження за допомогою методу особистісного семантичного диференціалу є стандартною. За багатьма біполярними та уніполярними шкалами, що утворені «особистісними» прикметниками і описовими ознаками, оцінюються задані образи [9].

Для аналізу використовуємо наступні фактори:

1. Фактор загальної привабливості

2. Фактор цікавості
3. Фактор захопленості
4. Фактор взаємо підтримки
5. Фактор співробітництва
6. Фактор емпатії
7. Фактор продуктивності
8. Фактор задоволеності
9. Фактор згоди
10. Фактор дружельності

Середньогрупові результати дослідження методом особистісного семантичного диференціала, що необхідні для узагальнення результатів всього дослідження, за обома школами, представлені у таблицях за кожним наданим образом окремо: «Вчитель», «Спортсмен», «Викладач порівняно до спортсмена» значення за кожним з десяти факторів, приведені у Таблиці 2 та Таблиці 3.

Таблиця 2

Співвідношення середніх показників за образами «Викладач», «Спортсмен», «Викладач на відміну від спортсмена» Казачелазерської ЗОШ

Образи	Фактори у %									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
«Спортсмен»	91	83	55	88	51	77	88	70	89	82
«Викладач»	83	88	49	89	41	71	89	74	85	76
«Викладач порівняно до спортсмена»	63	53	48	51	59	66	52	71	50	60

Таблиця 3

Співвідношення середніх показників за образами «Вчитель фізичної культури», «Спортсмен», «Викладач на відміну від спортсмена» ЗОШ № 41 (%)

Образи	Фактори у %									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
«Спортсмен»	90	85	51	88	49	74	89	71	87	80
«Викладач»	83	87	50	87	39	71	89	83	85	76

«Викладач порівняно до спортсмена»	63	47	50	53	57	66	53	68	50	57
------------------------------------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Порівнявши середньовідсоткові показники за десятьма факторами образів «Вчитель» та «Спортсмен» за допомогою t- критерію Стьюдента, отримали, що різниця між результатами у двох образах незначна, тобто достовірно немає відмінностей між образами «Вчитель фізичної культури» та «Сучасний спортсмен».

Аналіз результатів дослідження дозволив виявити три фактори переваги між сучасним спортсменом та вчителем фізичної культури. Так два значення мають однакову оцінку у обох школах, це фактори загальної привабливості на ~13% та емпатійності на ~16%, а фактор задоволеності більший на ~21% в Казачелагерській ЗОШ та на 18% у ЗОШ № 41

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у розробці методичного посібника та дидактичний модуль з метою впровадження олімпійських цінностей для школярів, які забезпечать успішний процес формування соціально-громадянських компетентностей на основі врахування комунікаційних, соціально-активних та моральних якостей особистості дитини.

Висновки: Компетентнісний підхід може стати особливо продуктивним для розробки сучасних систем підготовки школярів. Суть цього підходу в пріоритеті поза предметних, особистісно значущих знань і вмінь над предметними знаннями, а досвід показав, що найбільш соціально адаптованими виявилися люди, що володіють не сумою академічних знань, а сукупністю особистісних якостей: ініціативності, підприємливості, творчого підходу до справи, вміння приймати самостійні рішення.

Феномен олімпізму і його активна реалізація в олімпійській і спортивній культурі робить значний вплив на процес формування свідомості особистості.

Саме у освітньому процесі метод навчання на основі розвитку життєвих навичок – ефективна педагогічна технологія, яка спрямована на

формування здорової і соціально-активної особистості [5]. У статті розглянуто освітній процес школяра як простір для впровадження олімпійської освіти, визначено вплив олімпійської освіти на формування свідомого ставлення до фізичної культури і спорту.

Список використаних джерел:

1. “НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: концептуальні засади реформування середньої школи”. // Міністерство освіти і науки України. – 2016.
2. Головань М. С. Компетентісний підхід як методологічна основа вищої професійної освіти / М. С. Головань. // Психологія: реальність і перспективи. – 2013. – №1. – С. 49–53.
3. Головань, М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду [Текст] / М.С. Головань // Вища освіта України.– 2008.– № 3.– С. 23-30.
4. Вербицький В. В. Формування ключових компетентностей учнів — основне завдання навчального закладу / Вербицький В. В // Теоретичні основи компетентісно орієнтованої освіти / Вербицький В. В., 2013. – С. 32–36.
5. Єрмолова, В.М. 10 уроків із П'єром де Кубертенем [Текст] : метод. посіб. / В. М. Єрмолова. - Київ : [б. в.], 2016. - 236 с. : фото. колор. – С. 12-15.
6. Нова українська школа: poradnik для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с. – С. 11-16
7. Малафіїк І. В. Дидактика новітньої школи / І. В. Малафіїк. – К: Слово, 2015. – 632 с.
8. Найда І. Компетенція і компетентність [Електронний ресурс] / Ігор Найда. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slideshare.net/anastasiiapopsuy/ss-28652187>.
9. Петренко В. Ф. Психосемантика сознания / Виктор Федорович Петренко. - М. : МГУ, 1988. - 207 с

10. Энциклопедия олимпийского спорта / [под общ. ред. В.Н.Платонова]. – В 5 т. – Т. 2. – К.: Олимп. лит., 2002. – 583 с.
11. Ключові компетенції сучасного школяра [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://optima.school/info/porady-batkam/klucovi-kompetencii-sucasnogo-skolara>.
12. Ключові компетентності для навчання впродовж життя 2018 - Цифрова компетентність [Електронний ресурс]. – 18. – Режим доступу до ресурсу: <http://dystosvita.blogspot.com/2018/01/2018.html>.

References

1. “NOVA UKRAYNS'KA SHKOLA: kontseptual'ni zasady reformuvannia seredn'oi shkoly” [NEW UKRAINIAN SCHOOL: conceptual principles of reformation of middle school]. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Department of education and science of Ukraine], 2016. [in Ukraine].
2. Holovan, M., Kompetentisnyj pidkhid yak metodolohichna osnova vyschoi profesijnoi osvity [Kompetentisniy approach as methodological basis of higher professional education]. Psykholohiia: real'nist' i perspektyvy -Psychology: reality and prospects, 2013, no.1, pp. 49-53 [in Ukraine].
3. Holovan, M., Kompetentsiia i kompetentnist': dosvid teorii, teoriia dosvidu [Jurisdiction and competence: experience of theory, theory of experience]. Vyscha osvita Ukrainy - Is Higher education of Ukraine, 2008, no. 3, pp. 23-30. [in Ukraine].
4. Verbyts'kyj V. V. Formuvannia kliuchovykh kompetentnostej uchniv — osnovne zavdannya navchal'noho zakladu [Forming of key kompetentnostey students is a basic task of educational establishment]. Teoretychni osnovy kompetentisno oriientovanoi osvity [Theoretical bases of kompetentisno of the oriented education], 2013, pp. 32–36. [in Ukraine].
5. Yermolova, V.M. 10 urokiv iz P'ierom de Kubertenom [10 lessons from P'ere de Kuberten]. Kyiv, 2016, 236 p. [in Ukraine].

6. Nova ukrains'ka shkola: poradnyk dlia vchytelia [New Ukrainian school: an adviser is for a teacher] Pid zah. red. Bibik N. M. [Under the gen. release of Bibik N. M]. Kyiv: TOV «Vydavnychyj dim «Pleiady», 2017, pp. 11-16 [in Ukraine].
7. Malafiik I. V. Dydaktyka novitn'oi shkoly [Didaktika the newest school]. Kyiv: Slovo, 2015, 632 p. [in Ukraine].
8. Najda I. Kompetentsiia i kompetentnist' [Jurisdiction and competence]. www.slideshare.net. Retrieved January 13, 2019, from <https://www.slideshare.net/anastasiiapopsuy/ss-28652187> [in Ukraine].
9. Petrenko V. F. Psihosemantika soznaniia [Psychosemantics of consciousness]. Moscow: MGU, 1988, 207 p. [in Russian]
10. Entsyklopedyia olymпыjskoho sporta [Encyclopedia of the Olympic Sports] Gen. ed. V.N.Platonov. In 5 volumes. Kyiv: Olympic literature, 2004, Vol. 2, 583 p. [in Ukraine].
11. Kliuchovi kompetentsii suchasnoho shkoliara [Key jurisdictions of modern schoolchild]. [Www.optima.school](http://www.optima.school). Retrieved January 13, 2019, from <https://optima.school/info/porady-batkam/kliuchovi-kompetencii-suchasnogo-skolara> [in Ukraine].
12. Kliuchovi kompetentnosti dlia navchannia vprodovzh zhyttia 2018 - Tsyfrova kompetentnist' [Key a competence for studies during life 2018 is the Digital competence]. [Www.dystosvita.blogspot.com](http://www.dystosvita.blogspot.com). Retrieved January 13, 2019, from <http://dystosvita.blogspot.com/2018/01/2018.html> [in Ukraine].